

RAHVAKULTUURI
K E S K U S

Rahvajutud: muistend

Vaimse kultuuripärandi tööleht. Kirjandus

Ingrid Mikk

Jüri Gümnaasium

2014

Tunneme nimepidi oma allikasilmi ja suuremaid puid, jõekäärusid ja moreeninõlvu, mida nõudlikult mägedeks nimetame, ja igaühe juurde on meil mõni pärimus.

Lennart Meri „Hõbevalge“, 1976

Rahvajutud

```
graph TD; A[Rahvajutud] --> B[Naljand]; A --> C[Muinasjutt]; A --> D[Muistend];
```

Naljand

Muinasjutt

Muistend

Muistendi definitsioon

Muistenditeks nimetatakse lugusid, mis kõnelevad väidetavalt tegelikkuses asetleidnud ebareaalsetest sündmustest.

Muistendi tegevustik on seotud kindla koha, aja, eseme, isiku või sündmustega.

Muistendid tahavad harilikult midagi selgitada, tõestada või õpetada.

Muistendi puhul arvati, et neis kirjeldatu on tõsi.

Muistendi tegelased on elavaks peetud olendid, kellest on jäänud jälgi esemete, maapinnavormide vms kujul (Kalevipoja säng, Vanapagana kivi).

Muistendi lõpp on muinasjutu omast erinev: olukord alati ei lahene, surnud jäävad kummitama jne.

Muistendi mõiste tuli käibele Saksamaal 19. sajandil vendade Grimmide algatusena.

Muistendid on jutustatud kui tõestisündinud lood – neis nimetatakse kindlaid paiku /.../ ja isikuid /.../.

Ammustel aegadel püüdsid inimesed muistendi kaudu maailma seletada ja mõista, aga ka hoiatada mitmesuguste ohtude eest.

Paljud nähtused jäid tolle aja inimestele mõistmatuks ning siis tulidki mängu näkid, haldjad, puugid ja muud salapärased olendid, keda tõsimeeli usuti.

Reet Krusten „Eesti muistendite kuldraamat“, 2010

Muistend kui vana aja teadus

Vana aja inimestele polnudki vaja arve ega valemeid, et mõista kaugete ning tundmatute asjade olemust. Salapärase taevakehade kohta on näiteks palju muistendeid ja isegi praegusel teadusajastul tunduvad need päris usutavad – hoopis arvud tekitavad hämmingut ning uskmatusetunnet.

*Labürint. Kirjanduse õpik
8. klassile.*

<https://avita.ee/14031>

Muistendi liigid

- ◆ tekkemuistendid
- ◆ kohamuistendid
- ◆ vägilasmuistendid
- ◆ ajaloolised muistendid
- ◆ legendilaadsed muistendid

Oskar Kallis "Kalevipoeg laudu toomas" 1914.

<http://kunstiabi.weebly.com/suumlmbolism-eestis.html>

Tekke- ja kohamuistendid

- ◆ seletavad rahvapärasel viisil erinevate nähtuste põhjusi;
- ◆ sisaldavad fantastilisi seletusi maa, inimeste, loomade tekkimiste kohta:
 - ◆ kuidas olevat tekkinud maailm, loodusnähtused ja mitmesugused olendid;
 - ◆ kuidas olevat õpitud tegema üht või teist tööd;
 - ◆ kuidas olevat tekkinud teatud kombed jne.

Kohamuistendid

- ◆ on teatavate reaalseste kohtadega seoses olevad rahvajutud, mis püüavad seletada nende kohtade tekkimist, nimesaamist ja muid iseärasusi;
- ◆ on muistendid, mis jutustavad mõnest konkreetsest loodusobjektist (järvest, mäest, jõest, puust, kivist, rändrahnust) või suuremast ehitisest, nagu näiteks sillast, kirikust või kloostrist.

Kohamuistendites

- ◆ põimuvad kindlad ajaloolised faktid ja usutavad mälestusteated fantastiliste lisanditega ja rahva poolt tõeks peetud müütiliste kujutustega.

Vägilas- ehk hiiumuistendid

- ◆ pajatavad endisel ajal elanud vägimeestest ja nende tegudest.

Hiiud on muistendeis inimese vastu.

Vägilased aga (kes on inimesest suuremad ja erakordse jõuga) astuvad inimeste eest välja.

Suur Tõll, Kalevipoeg, Vanapagan.

*Günter Reindorff
„Paristaja-poeg ja
Vanapagan“.*

http://www.estonica.org/et/pildid/Paristaja-poeg_ja_Vanapagan/

Ajaloolised muistendid

- ◆ on seotud ajalooliste sündmuste ja inimestega.

Ajaloolised muistendid sisaldavad suuliselt edasi antud mälestusi mitmesugustest ajaloolistest sündmustest.

Ajaloolised muistendid pajatavad kohaliku asustuse, majanduse, kultuurielu ajaloost, välja paistvatest isikutest, sõdadest, taudidest jne.

Peeter I, Karl XII, metsavennad.

Legendilaadsed muistendid

- ◆ jutustavad või on seotud ristiusust ja Piiblist tuntud isikute elu ja tegevusega.

Jeesus Kristus, Neitsi Maarja, Püha Jüri jt pühakud.

Mütoloogilised muistendid

- ◆ ehk usundilised muistendid (jutustavad kokkupuudetest üleloomulike olendite või nähtustega).

Mütoloogilistes muistendites põimub igapäeva-maailm ja teispoolsus.

Libahunt, nõiad, tuulipask, kurat, Koit ja Hämarik jt.

Kuulsamaid kunstmuistendite autoreid Eestis

Friedrich Robert Faehlmann

Friedrich Reinhold Kreutzwald

Herta Laipaik

Jaanus Vaiksoo

Muinasjutu ja muistendi võrdlus

Muinasjutt

- ◆ loodud rahva fantaasiast
- ◆ põhiprobleem – võitlus hea ja halva vahel (võidab tavaliselt hea)
- ◆ kunstiline väljamõeldis

Muistend

- ◆ püüab seletada uskumusi, arusaamu, nähtusi ja ümbritsevat maailma
- ◆ põhiülesanne on seletada, miks mingi asi on nii või seda ei ole
- ◆ esitatakse kui tõestisündinud lugu